

નિમિત્તગવનીતાસાર

(ગીતાના સારરૂપ ૧૮ મો અધ્યાય
મૂળ ૧૫ મા અધ્યાય સહિત)

અમિ તણખે પણ બળે, મોટાં જંગલે જેમ
આ લખુ પોથીયી બળે, પાપ તાપ એ તેમ.
સમજી ઔષધ સેવતાં, ટાળે રોગ તમામ;
ભગવદ્ વાક્ય ભજ્યે ટાળે, જન્મ મરણ દુઃખ ધામ.

૧૦૩૧૬

તું સાહિત્ય પર્યક કાર્યોત્ત
મિશ્રુ—મસ્કાનંદ, મું. અમદા
પરજી આવૃત્તિ—પ્રત ૧૦૦૦
મૂલ્ય બે પૈસા, ૧૮

દાન-ભેટ-સ્મારક

પોતેજ પૂર્ણજ્ઞાની થઈને બીજાઓને જ્ઞાન આપવું, એ તો કોઈકથીજ બને; પરંતુ મહાન જ્ઞાનીઓના જ્ઞાનોપદેશરૂપ ઉમદા પુસ્તકો તો સર્વ કોઈ બીજાઓને આપી શકે.

સારા માઠા પ્રસંગો ઉપર માત્ર થોડાક વધુ ખર્ચથી (કે થોડુંક ધીઓછું વાપરીને પણ) એવાં માનસિક ખોરાકની પત્રાવલિરૂપ ઉમદા પુસ્તકો પ્રત્યેક મહેમાનને ભેટ અપાય તો તે તેમને માટે ગમે તેવાં મિષ્ટાન્ન અને પહેરામણીઓ કરતાં અનેકગણાં ઉપકારક થાય એ ખુલ્લું હોવાથી દેશની વર્તમાન દશામાં એવો રીવાજ પાડવાની ખાસ જરૂર છે.

ધૃષ્ટા હોય તો “અમુક વ્યક્તિના અમુક પ્રસંગ ઉપર અમુક તરફથી સદુપયોગાર્થે સચિનય ભેટ” એવી મતલબનું મુખપૃષ્ઠપર લખીને કે રબરસ્ટાંપથી છાપીને તેવી ભેટ આપવાથી તે, તે પ્રસંગના અને વ્યક્તિના રૂડા સ્મારકરૂપ બની રહે એ ખૂબ સ્પષ્ટ... છે.

જેવી આપણે તો માણસ અમરથો દશ જણને ભેટ આપીને તેમને સ પહોંચાડવાનો હુકમો લઈ શકે. પ્રતો લેનાર જો ધૃષ્ટ હોય તો તેને તે મતલબનું છાપી અપાશે. ‘ગીતાસાર’ કરતાં અર્થસહિત માં આપવી, એ બહુજ ઉત્તમ છે.

પાહિત્ય, અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાત કૌપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૩૯૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ભગવદ્ગીતાસાર

વિષય ક્રદ્યુ : દેશ

૨૫.૧૧.૧૮
મુદ્રાવાદ
શ્રીમદ્ મહાભારત

અધ્યાય ૧૮ મો—મોક્ષસંન્યાસયોગ.

અર્જુન ઉવાચ । અર્જુન ઓલ્યા:-

સંન્યાસસ્ય મહાબાહો તત્ત્વમિચ્છામિ વેદિતુમ્ ।
ત્યાગસ્ય ચ હૃષીકેશ પૃથકેશિનિષૂદન ॥૧॥

હે મહાબાહો ! હે હૃષીકેશ ! હે કેશિનિષૂદન !
હું પુનઃ પણ સંન્યાસના તથા જ્ઞાનના તત્ત્વને
જુદું જુદું જાણવા ઇચ્છું છું. ૧

શ્રીભગવાનુવાચ । શ્રીભગવાન ઓલ્યા:-

કામ્યાનાં કર્મણાં ન્યાસં સંન્યાસં કવયો વિદુઃ
સર્વકર્મફલત્યાગં પ્રાહુસ્ત્યાગં વિચક્ષણાઃ ॥૨

કંઈ વિદ્વાનો કામ્યાદિ બધાંજ કર્મોના ત્યાગને
સંન્યાસ સમજે છે; અને કંઈ વિદ્વાનો સર્વ કર્મોના
ફળનો જ માત્ર ત્યાગ કરવો, એને ત્યાગ કહે છે.
ત્યાજ્યં દોષવદિત્યેકે કર્મ પ્રાહુઃ-૬૦૦૧૧૧ : ।

યજ્ઞદાનતપઃકર્મ ન ત્યાજ્યમિતિ ચાપરે ॥૩

કંઈ એક વિદ્વાનો કહે છે કે સર્વ કર્મ થોડા ઘણા

દોષવાળાં હોવાથી બધાંજ કર્મ ત્યાજ્યા યોગ્ય છે; ત્યારે બીજા કહે છે કે યજ્ઞ, દાન અને તપ, એ કર્મો ત્યાજ્ય નથી. ૩

निश्चयं शृणु मे तत्र त्यागे भूतसत्तम ।

ત્યાગો હિ રુષ્યાઘ્રિવિધઃ સંપ્રતિતિતઃ ॥૪

તેમાં હે ભરતશ્રેષ્ઠ ! ત્યાગ વિષે મારો નિશ્ચય શો છે તે સાંભળ. હે પુરુષશ્રેષ્ઠ ! ત્યાગ પણ ત્રણ પ્રકારનો કહેલો છે. ૪

यज्ञदानतपः कर्म न त्याज्यं कार्यमेतत् ।

યજ્ઞો દાનં તપશ્ચૈવ પાવનાનિ મનીષિણામ્ ૫

યજ્ઞ, દાન અને તપ, એ કર્મો ત્યાજ્ય નથી પણ કરવા યોગ્ય છે; કેમકે યજ્ઞ, દાન અને તપ, એ તો વિદ્વાનોને પણ પાવન કરનારાં છે.

तान्यापि तु कर्माणि संगं त्यक्त्वा फलानि च
वर्तव्यानीति मे पार्थ निश्चितं मतः सत्तमम् ॥६॥

પરંતુ હે પાર્થ ! વિષયાસક્તિ તથા ફળનો ત્યાગ કરીનેજ તે કરાવાં જોઈએ; એ પણ મારો ઉત્તમ અને નિશ્ચિત મત છે. ૬

નિર્ણયઃ તુ સંન્યાસઃ કર્મણો નોપપદ્યતે ।

મોહાસસ્ય પરિત્યાગસ્તામસઃ પાકીર્તિતઃ ॥૭

સ્વભાવનિયત કર્મોનો સંન્યાસ યોગ્ય નથી;
છતાં મોહથી તેનો પરિત્યાગ કરવામાં આવે
તો તે ત્યાગ તામસ કહેવાય છે. ૭

દુઃસ્ખમિત્યેવ યત્કર્મ કાયકલેશમયાચ્યજેત્ ।

સ કૃત્વા રાજસંત્યાગં નૈવ ત્યાગફલં લભેત્ ૮

દુઃખરૂપ સમજીને કે શરીરશ્રમના ભયથી
જે કોઈ કર્મોને ત્યજે, તેનો ત્યાગ પણ રાજસ
હોઈને તેથી તે ત્યાગના ફળને પામતો નથી. ૮

કાર્યમિત્યેવ યત્કર્મ નિયતં ક્રિયતેઽર્જુન ।

સંગં ત્યક્ત્વા ફલં ચૈવ સ ત્યાગઃ સાત્ત્વિકો મતઃ

હું અર્જુન ! કર્તવ્ય છે એમ સમજીને તથા
આસક્તિ અને ફળનો ત્યાગ કરીને જે સ્વધર્મ-
નિયત કર્મ કરાય; તેજ ત્યાગને સાત્ત્વિક માન્યો છે.

ન દ્રેષ્ટ્યકુશલં કર્મ કુશલે નાનુષઙ્ગતે ।

ત્યાગી સત્ત્વસમાવિષ્ટો મેધાવી છિન્નસંશયઃ ॥

જે ત્યાગી અકુશળ કર્મોનો દ્વેષ કરતો

નથી તેમ કુશળ કર્મમાં આસક્ત થતો નથી; તે સત્વગુણી, બુદ્ધિમાન અને સંશયમુક્ત છે. ૧૦
 ન હિ દેહમૃતા શક્યં ત્યક્તું કર્માણ્યશેષતઃ ।
 યસ્તુ કર્મફલત્યાગી સ ત્યાગીત્યભિધીયતે॥

દેહધારીઓને માટે સઘળાં કર્મોનો ત્યાગ થવો શક્યજ નથી; અને તેથીજ “જે કર્મફળને ત્યજે તે ત્યાગી” એમ કહેવાય છે. ૧૧

અનિષ્ટમિષ્ટં મિશ્રં ચ ત્રિવિધં કર્મણઃ ફલમ્ ।
 ભવત્યત્યાગિનાં પ્રેત્ય ન તુ સંન્યાસિનાં ક્વચિત્

કરેલાં કર્મનું સાફ, નરસું અને મિશ્ર, એવું જે ત્રણ પ્રકારનું ફળ; તે ફળેચ્છુ અત્યાગીને મુવા પછી પણ ભોગવવુંજ પડે છે. ફળત્યાગી સંન્યાસીનેજ તે કોઈકાળે ભોગવવું પડતું નથી. ૧૨

પંચૈતાનિ મહાબાહો કારણાનિ નિબોધ મે ।

સાંખ્યે કૃતાંતે પ્રોક્તાનિ સિદ્ધયે સર્વકર્મણામ્

હે મહાબાહો ! સર્વ કર્મો થઈ શકવામાં સાંખ્યશાસ્ત્રે જે પાંચ કારણ આવશ્યક કહ્યાં

છે; તે હવે તું મારી પાસેથી સાંભળ. ૧૩
અધિષ્ઠાનં તથા કર્તા કરણં ચ પૃથગ્વિધમ્ ।
વિવિધાશ્ચ પૃથક્ચેષ્ટા દૈવં ચૈવાત્ર પંચમમ્ ૧૪

એમાં અધિષ્ઠાન, કર્તા, ઇન્દ્રિયાદિ બુદ્ધિ બુદ્ધિ
સાધન, વિવિધ પ્રકારની ભિન્ન ભિન્ન ક્રિયા
અને પાંચમું કારણ દૈવ છે. ૧૪

શરાંરવા મનોભિર્યત્કર્મ પ્રારમ્ભતે નરઃ ।
ન્યાય્યં વા વિપરીતં વા પંચૈતે તસ્ય હેતવઃ ૧૫
તત્રૈવં સતિ કર્તારમાત્માનં કેવલં તુ યઃ ।

પશ્યત્યકૃત્ત્વિત્વાન્ન સ પશ્યતિ દુર્મતિઃ ૧૬
શરીર, વાણી કે મનવડે મનુષ્ય જે કાંઈ
શુભ કે વિપરીત કર્મ આરંભે છે; તેમાં એ
પાંચે વસ્તુ કારણરૂપ હોવા છતાં જે કોઈ અશુદ્ધ
બુદ્ધિને લીધે કેવળ પોતાનેજ કર્તા સમજે છે,
તે દુર્મતિ ખરું સમજતો નથી. ૧૫, ૧૬

યસ્ય ગ્રાહ્યં ભાવો બુદ્ધિર્યસ્ય ન લિપ્યતે ।
હત્વાપિ સ ર્માલ્લોકાન્ન હંતિ ન નિબદ્ધયતે ૧૭
જેને ‘હું કર્તા’ એવી ઉધી ભાવના નથી તેમ

જેની બુદ્ધિ લેપાતી નથી; તે આ સમગ્ર લોકોને હુણીને પણ નથી હુણતો કે નથી બંધાતો. ૧૭

જ્ઞાનં જ્ઞેયં પારિજાતાં ત્રિવિધા કર્મજોદનતઃ ।

કરણં કર્મ કર્તેતિ ત્રિવિધઃ કમસંગ્રહઃ ॥૧૮

જ્ઞાન (જાણવું), જ્ઞેય (જાણવાનું) અને જ્ઞાતા (જાણનારો), એ ત્રણને લીધે કર્મમાં પ્રવૃત્તિ થાય છે; અને સાધન, ક્રિયા તથા કર્તા, એ ત્રણને લીધે કર્મ બની શકે છે. ૧૮

જ્ઞાનં કર્મ ચ કર્તા ચ ત્રિધૈવ ગુણભેદતઃ ।

પ્રોચ્યતે ગુણસંખ્યાને યથાવચ્છ્રણુ તાન્યપિ ૧૯

સાંખ્યશાસ્ત્રમાં જ્ઞાન, કર્મ તથા કર્તા, એ પણ ગુણભેદે ત્રિવિધજ કહ્યાં છે; તે યથાવત સાંખ્ય.

સર્વભૂતેષુ યેનૈકં ભાવમવ્યયમીક્ષતે ।

અવિભક્તં વિભક્તેષુ તજ્ઞાનં વિદ્ધિ સાત્ત્વિકમ્

જે જ્ઞાનવડે જુદાં જુદાં સર્વ ભૂતોમાં એકજ અવિભક્ત અવિનાશી પરમાત્મતત્ત્વ રહેલું સમજાય; તે જ્ઞાનને સાત્ત્વિક જાણવું. ૨૦

યક્ત્વેન તુ યજ્ઞાનં નાનાભાવાન્પૃથગ્વિધાન્
વેત્તિ સર્વેષુ ભૂતેષુ તજ્ઞાનં વિદ્ધિ રાજસમ્ ૨૧

જે જ્ઞાનથી જુદાં જુદાં સર્વ ભૂતોમાં જુદા
જુદા પ્રકારના જુદા જુદા આત્મા રહેલા સમ-
ભાયક તે જ્ઞાનને રાજસ બાબુવું. ૨૧

યત્તુ કૃત્સ્ત્રવદેકસિન્કાર્યે સત્તમહૈતુકમ્ ।

અતસ્ત્વાર્થવદલ્પં ચ તત્ત્વામસમુદાહૃતમ્ ॥૨૨॥

જે જ્ઞાનથી મનુષ્ય હેતુ વિનાજ કોઈ એક
કાર્ય કિંવા પદાર્થને સર્વસ્વ માની લઈ તેમાં
આસક્ત થાય છે; તેવા તાત્પર્યરહિત અને અર્થ-
રહિત ક્ષુદ્ર જેવા જ્ઞાનને તામસ કહેલું છે. ૨૨

નિયતં સંગરહિતમરાગદ્વેષતઃ કૃતમ્ ।

અફલમેના કર્મ યત્તત્સાત્ત્વિકમ્ જ્યતે ॥૨૩॥

ફળેન્છા રહિત મનુષ્યને હાથે જે સ્વધર્મ
અર્થાત સ્વભાવનિયત કર્મ રાગદ્વેષ વિના અના-
સક્તપણે કરાય; તે કર્મ સાત્ત્વિક કહેવાય છે. ૨૩

યત્તુ કામેના કર્મ સાહંકારેણ વા પુનઃ ।

ક્રિયતે બહુલાયાસં તદ્રાજસમુદાહૃતમ્ ॥૨૪॥

વિષયેચ્છુ કિંવા અહંકારી મનુષ્યને હાથે
બહુ શ્રમથી જે કર્મ કરાય, તેને રાજસ કહ્યું છે.

अनुबंधं क्षयं हिंसामनपेक्ष्य च पौरुषम् ।

મોહાદારમ્યતે કર્મ યત્તત્તામસમુચ્યતે ॥૨૫॥

જે કર્મ ક્ષય, હિંસા, સામર્થ્ય અને
પરિણામનો વિચાર ન કરતાં માત્ર મોહથીજ
આરંભાય; તે કર્મ તામસ કહેવાય છે. ૨૫

उक्तसंगोऽनहंवादी धृत्युत्साहसमन्वितः ।

સિદ્ધયસિદ્ધયોર્નિર્વિકારઃ કર્તા સાત્ત્વિક ઉચ્યતે

જે કર્તા આસક્તિ વિનાનો, પોતાને કર્તા
નહિ માનનારો, ધૈર્ય અને ઉત્સાહવાળો, તથા
કાર્યની સિદ્ધિ તેમ અસિદ્ધિમાં હર્ષ શોકાદિ
વિકારરહિત છે; તે કર્તા સાત્ત્વિક કહેવાય છે.

रागी कर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धो हिंसात्प्रदोऽशुचिः ।

હર્ષશોકાન્વિતઃ કર્તા રાજસઃ પરિકીર્તિતઃ ૨૭

આસક્તિવાળો, કર્મફળને ઇચ્છનારો, લોભી,
ઘાતકી, અપવિત્ર તથા સિદ્ધિ-અસિદ્ધિમાં
હર્ષ શોકવાળો કર્તા રાજસુષ્ણી કહેવાય છે. ૨૭

અયુક્તઃ પ્રાકૃતઃ સ્તબ્ધઃ શઠો નૈષ્કૃતિકોડલસઃ
વિષાદી દીર્ઘસૂત્રી ચ કર્તા તામસ ઉચ્યતે ૨૮

અસ્થિર, અવિવેકી, અનમ્ર, આળસુ, ખેદ
પામનારો અને દીર્ઘસૂત્રી (વિચારમાંને વિચારમાં
જ કાર્યને ઠેકથા કરનારો) કર્તા તામસી કહેવાય છે.

બુદ્ધેર્મેદં ધૃતેષ્વૈવ ૧ ણતાસ્ત્રિવિધં શૃણુ ।

પ્રોચ્યમાદ્યપ્રશેષે પૃથક્ત્વેન ધનંજય ॥૨૯॥

હે ધનંજય ! ગુણભેદને અનુસરીને બુદ્ધિ
તથા ધીરજના પણ ત્રણ ત્રણ પ્રકાર છે; તે
સર્વ તને બુદ્ધા બુદ્ધા કહ્યું છું તે સાંભળ. ૨૯

પ્રવૃત્તિં ચ નિવૃત્તિં ચ કાર્યાકાર્યે મયા-
મયે । બંધં મોક્ષં ચ યા વેત્તિ બુદ્ધિઃ સા પાર્થ
સાત્ત્વિકી ॥ ૩૦ ॥

જે બુદ્ધિ પ્રવૃત્તિ શું ને નિવૃત્તિ શું, કાર્ય
શું ને અકાર્ય શું, ભય શેમાં ને અભય શેમાં,
તથા બંધ શું અને મોક્ષ શું, એ યથાવત
જાણે છે; તે બુદ્ધિ હે પાર્થ ! સાત્ત્વિકી છે. ૩૦
યયા ધર્મમધર્મં ચ કાર્યં ચાકાર્યમેવ ચ ।

अथवावत्प्रजानाति बुद्धिः सा पार्थ राजसी ॥

જે બુદ્ધિવડે ધર્મને તથા અધર્મને અને કાર્યને તથા અકાર્યને યથાવત જાણી શકાય નહિ; તે બુદ્ધિ હે પાર્થ! રાજસી છે. ૩૧

अधर्म धर्ममिति या मन्यते तमसा वृता ।

सर्वार्थान् विपरीतांश्च बुद्धिः सा पार्थ तामसी

અજ્ઞાનથી ઠંકાયેલી જે બુદ્ધિ અધર્મને ધર્મ માને છે અને સર્વ અર્થ હોય તેથી ઉલટાજ માને છે; તે બુદ્ધિ હે પાર્થ! તામસી છે.

धृत्या यया धारयते मनःप्राणेंद्रियक्रियाः ।

योगेनाव्यभिचारिण्य धृतिः सा पार्थ सात्त्वિકा

જે ધીરજવડે મન, પ્રાણ અને ઇન્દ્રિયોની ક્રિયાઓ એકનિષ્ઠાથી યોગને અનુકૂળ બનાવાય; તે ધીરજ હે પાર્થ! સાત્વિકી છે. ૩૩

यया तु धर्मकामार्थान् धृत्या धारयतेऽर्जुन ।

प्रसंगेन फलाकांक्षी धृतिः सा पार्थ राजसी ॥

હે અર્જુન! જે ધૈર્યવડે કુળની આકાંક્ષાવાળો મનુષ્ય ધર્મ, અર્થ તથા કામ, એનેજ

પ્રસંગ મળે તેમ તેમ વધાર્યા કરે છે; તે ધૈર્ય
હે પાર્થ ! રાજસી છે. ૩૪

યયા સ્વપ્નં ભયં શોકં વિષાદં મદમેવ ચ ।

ન વિચિન્તિ દુર્મેધા ઘૃતિઃ સા પાર્થ તામસી ॥

જે ધીરજવડે દુર્બુદ્ધિ મનુષ્ય ઉઘડે,
ભયને, શોકને, ખેદને તથા મદને છોડતો નથી;
તે ધીરજ હે પાર્થ ! તામસી છે. ૩૫

સુખં ત્વિનીં ત્રિવિધં મૃણુ મે भरतर्षभ ।

અભ્યાસાદ્રમતે યત્ર દુઃસ્વાતં ચ નિગચ્છતિ ॥

યત્તદગ્રે વિષમિવ પરિણામેઽમૃતાપમઃ ।

તત્સુખં સાત્ત્વિયં પ્રોક્તમાત્મબુદ્ધિપ્રસાદજઃ ।

હે ભરતશ્રેષ્ઠ ! હવે સુખના પણ ત્રણ
પ્રકાર મારાથી સાંભળ. આત્મબુદ્ધિની પ્રસન્ન-
તાથી ઉપજતા જે અનુપમ સુખમાં કોઈ પણ
મનુષ્ય અભ્યાસ કરવાથી રમણ કરી શકીને સર્વ
દુઃખોના અંતને પામે છે; તથા જે સુખ આરં-
ભમાં વિષ જેવું પણ પરિણામે અમૃત જેવું
છે; તે સુખને સાત્ત્વિક કહ્યું છે. ૩૬, ૩૭

વિષયેન્દ્રિયસંયોગાદ્ યત્તદગ્રેઽમૃતોપમમ્ ।

પરિણામે વિષમિવ તત્સુખં રાજસં સ્મૃતમ્ ॥૩૮

જે સુખ વિષયો અને ઇન્દ્રિયોના સંયોગથીજ ઉપજે; તથા જે પ્રથમ અમૃત જેવું પણ છેવટે વિષ જેવું હોય; તેને રાજસ કહ્યું છે. ૩૮

યદગ્રે ચાનુબંધે ચ સુખં મોહનમાત્મનઃ ।

નેદ્રાલ્પપ્રદાદોત્થં તત્તામસમુદાત્તઃ ॥ ૩૯

જે સુખ મનુષ્યને પ્રથમ તેમ છેવટે પણ મોહમાંજ નાખે; તથા જે નિદ્રા, આળસ કે પ્રમાદથી ઉપજેલું હોય; તેને તામસી કહ્યું છે.

ન તદસ્તિ પૃથિવ્યાં વા દિવિ દેવેષુ વા પુનઃ

સત્ત્વં પ્રકૃતિર્જૈર્મુક્તં યદેભિઃ સ્યાત્ ત્રિભિર્ગુણૈઃ ।

આ પૃથ્વીમાં, આકાશમાં કે દેવલોકમાં સુદ્ધાં એવો કોઈ પ્રાણી-પદાર્થ નથી કે જે ઉપર કહેલા પ્રકૃતિજન્ય ત્રણ ગુણોથી મુક્ત હોય. ૪૦

બ્રાહ્મણઃ ત્રિયાવેશાં શૂદ્રાણાં ચ પરંતપ ।

કર્માણિ પ્રવિભક્તાનિ સ્વભાવપ્રભવૈર્ગુણૈઃ ॥ ૪૧

હે પરંતપ ! બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને

શુદ્ધ, એઓના સ્વભાવજન્ય ગુણો પ્રમાણે તેમનાં કર્મ પણ બુદ્ધાં બુદ્ધાં હોય છે. ૪૧

શ્વમો મસ્તપઃ શૌચં શાંતિરાર્જવમેવ ચ ।

જ્ઞાનં વાનમાસ્તિક્યં વ્રજકર્મ સ્વભાવજમ્ ॥

શમ (મનોનિગ્રહ), દમ (ઇન્દ્રિયનિગ્રહ), તપ, પવિત્રતા, ક્ષમા, સરલતા, જ્ઞાન, વિજ્ઞાન અને આસ્તિકતા; એ બ્રાહ્મણનાં સ્વભાવજન્ય કર્મ છે.

શૌર્યં તેજો ધૃતિર્દાક્ષ્યં યુદ્ધે ચાપ્યપલાયનમ્ ।

દાનમીશ્વરભાવશ્ચ ક્ષાત્રં કર્મ સ્વભાવજમ્ ૪૨

શૌર્ય, તેજસ્વિતા, ધૈર્ય, આતુર્ય, યુદ્ધ-માંથી નાસવું નહિ, દાન અને ઇશ્વરભાવ; એ ક્ષત્રિયનાં સ્વભાવજન્ય કર્મ છે. ૪૩

વિગોરશ્ચવાણિજ્યં વૈશ્ય-ર્મ સ્વભાવજમ્ ।

પાંચર્યાત્મકં કર્મ શત્રુ-સ્યાપિ સ્વભાવજમ્ ૪૪

ખેતી, પશુપાલન અને વેપાર, એ વૈશ્યનાં સ્વભાવજન્ય કર્મ છે; અને સેવાવિષયક કર્મ શૂદ્રને માટે પણ સ્વાભાવિક છે. ૪૪

સ્વે સ્વે કર્મણ્યભિરતઃ સંસિદ્ધિં લભતે નરઃ ।

સ્વકર્મણિ તઃ સિદ્ધિં યથા વિંદતિ તચ્છૃણુ ॥

પોતપોતાનાં સ્વાભાવિક કર્મોમાં મન્યો રહેનાર મનુષ્ય અવશ્ય પરમ સિદ્ધિને પામે છે. હુવે સ્વકર્મનિરત મનુષ્ય પ્રથમ તો સામાન્ય સિદ્ધિને જેવી રીતે પામે છે તે વાત સાંભળ.

યતઃ પ્રવૃત્તિર્ભૂતાનાં યેન સિદ્ધિર્વિંદ્ય તત્ત્વમ્ ।

સ્વકર્મણા તમભ્યર્ચ્ય સિદ્ધિં વિંદતિ માનવઃ ॥

જેનાથી સર્વ ભૂતોની ઉત્પત્તિ અને પ્રવૃત્તિ છે, અને જેનાથી આ સર્વ જગત વ્યાપ્ત છે; તે પરમાત્માને સ્વકર્મવડે પૂજીને મનુષ્ય તે સિદ્ધિને પામે છે. ૪૬

શ્રેયાન્ સ્વધર્મો વિગુણઃ પરધર્માત્સ્વનુષ્ટતાઃ

અમાવાનિયતં કર્મ વેદ્યામોતિ કિલ્લિષ્વમ્ ॥

માટે સ્હેલાઈથી આચરી શકાય એવા પરધર્મ કરતાં પણ એછા ગુણવાળો કિંવા કઠિન એવો સ્વધર્મજ શ્રેયકારક છે. વળી સ્વભાવનિયત કર્મ કરનાર પાપને પણ પામતો નથી. ૪૭

સહજં કર્મ કૌતેય સંપ્રેમપિ ન ત્યજેત્ ।

સર્વારંભાદિ દોષેણ ધૂમેનાભિરવા તાઃ ॥૪૮॥

માટે હે કૌન્તેય ! સ્વભાવજન્ય કર્મ કિંચિત્
દોષવાળું હોય તોપણ ત્યજવું નહિ; કેમકે
ધૂમાડાથી ઢંકાયલા અગ્નિની પેઠે બધાંજ કર્મ
ચોડા કે ઘણા દોષથી આવૃત્ત છે. ૪૮

અસક્તોદિઃ સર્વત્ર જિતાત્મા વિગતસ્પૃઃ ।

નૈષ્કર્મ્યસિદ્ધિં પરમાં સંન્યાસનાપિચ્છતિ ॥

એ પ્રકારે સ્વધર્મરૂપ સ્વકર્મને આચરતાં
આચરતાં મનુષ્ય જ્યારે સર્વત્ર અનાસક્ત બુદ્ધિ-
વાળો, જિતાત્મા અને નિઃસ્પૃહ થાય છે; ત્યારેજ
તે જ્ઞાનમાં નિષ્ઠાવાળો થઈ સંન્યાસના યોગવડે
શ્રેષ્ઠ ‘નૈષ્કર્મ્ય સિદ્ધિ’ને પામે છે. ૪૯

સિદ્ધિં પ્રાપ્તો યથા વ્રજ્ય તથામોતિ નિવોધમે ।

સંન્યાસેનંવ કૌન્તેય નિષ્ઠા જ્ઞાનસ્ય યા પરા ૫૦

હે કૌન્તેય ! એ સિદ્ધિને પામવાવાળો
મનુષ્ય જે પ્રકારે સમ્વિદ્યાદાનંદ પરબ્રહ્મને
પામે છે; અને જે વાત જ્ઞાનની પરાકાષ્ટારૂપ
છે તે હવે મારાથી ટુંકામાં સાંભળ. ૫૦

બુદ્ધ્યા વિચિત્ર્યા યુક્તો દત્ત્યાત્માનં
નિયમ્ય ચ । શઙ્ખાલીનેવપયાંસ્ત્યક્ત્વા રાગ-
દ્વેષો વ્યુદસ્ય ચ ॥ ૫૧ ॥

વિવિક્તસેવી લઘ્વાશી યતવાકાયમાનસઃ ।

ધ્યાનયોગપરો નિત્યં વૈરાગ્યં સમુપાશ્રિતઃ ૫૨

અહંકારં બલં દર્પ કામં ક્રોધં પારંગ્રહઃ ।

વિમુચ્ય નિર્મમઃ શાંતો બ્રહ્મભૂયાય કલ્પતે ॥

વિશુદ્ધ (અનાસક્ત) બુદ્ધિવાળો મુમુક્ષુ
ધીરજ્ઞથી મનને નિયમમાં લાવીને, શઙ્ખાદિ
વિષયોને ત્યજીને અને રાગદ્વેષને દૂર કરીને;
તથા એકાંતને સેવનારો, હલકો આહાર
કરનારો, મન વાણી કાયાને નિયમમાં રાખ-
નારો, નિત્ય ધ્યાનયોગ પરાયણ રહેનારો અને
વૈરાગ્યનો સારી રીતે આશ્રય કરનારો થઈને;
તેમજ અહંકાર, દુરાગ્રહ, કામ, ક્રોધ, મદ,
તથા સંગ્રહ, એ સર્વનો પરિત્યાગ કરીને જ્યારે
સર્વત્ર મમતા વિનાનો અને શાન્ત બને છે
ત્યારે તે બ્રહ્મપ્રાપ્તિને યોગ્ય થાય છે. ૫૧-૫૩

બ્રહ્મભૂતઃ પ્રસન્નઃ આત્મા ન શ્ચોચતિ ન કાંક્ષતિ ।
સમઃ સર્વેષુ ભૂતેષુ મન્નક્તિ લભતે પરામ્ ૫૪

અક્ષજિજ્ઞાસુ આ પ્રમાણે જ્યારે પ્રસન્ન
ચિત્તવાળો બનીને કશાનો શોક કે આકાંક્ષા
કરતો નથી અને સર્વ ભૂતોમાં સમદૃષ્ટિવાળો
થાય છે; ત્યારે તે મારી પરાભક્તિને પામે છે. ૫૪

ભક્ત્યા મામમિજ્ઞાનાતિ ચાવાન્યન્નાસિ
તત્ત્વતઃ । તતો માં તત્ત્વતો જ્ઞાત્વા વિશ્વતે
તદનંતરઃ ॥ ૫૫ ॥

હું જેટલી મહત્તાવાળો છું અને જે કાંઈ
છું, તે વાત તે પરાભક્તિવડે તત્ત્વથી જાણી
શકે છે; અને એમ મને તત્ત્વથી જાણવા પછીજ
તે મારામાં પ્રવેશી શકે છે. ૫૫

સર્વકર્માણ્યપિ સદા કુર્વાણો મમ્વિપાશ્રયઃ ।

મત્પ્રસાદાદવાપ્નોતિ જ્ઞાન્નતં પ મન્યયમ્ ॥ ૫૬ ॥

સદા મારોજ આશ્રય રાખીને પોતાનાં
સર્વ કર્મ કર્યા કરનાર મારો કૃપાપાત્ર બનીને
ઉપરોક્ત ક્રમથી તે અનાદિ તથા અવિનાશી

એવા પદને-પરમ સિદ્ધિને-પામે છે. ૫૬
 ચેતસા સર્વકર્માણિ મયિ સંત્યજ્ય મત્પરઃ ।
 બુદ્ધિયોગપાશ્ચિત્ય મશ્ચિત્તઃ સતતં મવા ॥૫૭॥

માટે તું મનવડે સર્વ કર્મો સદા મને અર્પણ
 કરતો રહીને મનેજ સર્વસ્વ માનનારો થા;
 તથા બુદ્ધિયોગનો આશ્રય લઈને સદા મારા-
 માંજ ચિત્ત રાખવાવાળો થા. ૫૭

મશ્ચિત્તઃ સર્વદુર્ગાણિ મત્પ્રસાન્નાત્તરિપ્યસિ ।
 અથ ચેત્ત્વમહંકારાન્ન શ્રોષ્યસિ વિનંક્ષ્યસિ ॥

એ પ્રમાણે મારામાં ચિત્ત રાખવાથી તું
 મારી કૃપાવડે સર્વ અંતરાયોને તરી જઈશ;
 અને જો તું અહંકારથી માફે કહેવું નહિ સાંભળે
 તો વિનાશને પામીશ. ૫૮

અહંકારસ્પાશ્ચિત્ય ન ચોત્સ્ય્ય ઇતિ મન્યસે ।

મિધ્યૈષ ધ્યવસાયસ્તે પ્રજાતિસ્ત્વાં નિયોક્ષ્યતિ
 સ્વભાવજેન કૌતેય નિવદ્યઃ સ્વેન કર્મણા ।

કર્તુ નેષ્ઠસિ યન્મોહાત્ કરિષ્યસ્યવગોડપિ તત્
 અહંકારથી તું એમ માને છે કે 'બુદ્ધ નહિ

કરું' પણ તારો એ નિશ્ચય મિથ્યાજ છે. તારી
ક્ષાત્રપ્રકૃતિ તને યુદ્ધમાં ખેંચી જશે; કેમકે
હે કૌંતેય ! સર્વની પેઠે તું પણ પોતાનાં
સ્વભાવજન્ય કર્મ સાથે બંધાયલો હોવાથી
મોહને લીધે અત્યારે જે કરવા ઇચ્છતો નથી ત
છેવટ પ્રકૃતિને વશ થઈને પણ કરીશજ. ૫૯-૬૦
ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति ।

આમયન્સર્વભૂતાનિ યંત્રા-દાનિ માયયા ॥૬૧॥
તમેવ શરણં ગચ્છ સર્વભાવેન ભારત ।

તત્પ્રસાન્નત્પરા શાંતિં સ્થાનં પ્રાપ્સ્યસિ શાશ્વતમ્
હે અર્જુન ! જે ઈશ્વર સદા સર્વભૂતોના
હૃદયપ્રદેશમાં રહેલો હોઈને તેમને પોતાની
યોગમાયાવડે યંત્રપર બેસાડેલાં પુતળાંઓની
પેઠે ચલાવી રહ્યો છે, તે પરમાત્માનેજ શરણે સર્વ-
ભાવથી જા. હે ભારત ! તેની કૃપાથીજ તું પરમ
શાન્તિને તથા શાશ્વત ધામને પામીશ. ૬૧-૬૨
इति ते ज्ञानमाख्यातं ब्रह्मावगुह्यतरं मया ।
विष्णुर्वाक्येण यथेच्छसि तथा कुरु ॥६३॥

આ પ્રમાણે મેં તને ગુહ્યથી પણ ગુહ્ય-
તર જ્ઞાન કહ્યું; હવે તેનો પુરેપુરો વિચાર કરીને
જેમ ઇચ્છામાં આવે તેમ કર. ૬૩

સર્વગુહ્યતમં ભૂયઃ શૃણુ મે પરમં વચઃ ।
દૃષ્ટોડસિ મે દૃઢમિતિ તતો વક્ષ્યામિ તે હિતસૂ
મન્મના ભવ મદ્ભક્તો મદ્યાજી માં નમસ્કુરુ ।
મામેવૈષ્યસિ સત્યં તે પ્રતિજાને પ્રિયોડસિ મે

ફરી પણ સર્વ ગુહ્યોમાં ગુહ્યતમ એવું
મારું સારભૂત વચન સાંભળ. તું મને અત્યંત
પ્રિય હોવાથી તારું હિત તને કહું છું કે;
“મારામાંજ મન રાખ; મારોજ ભક્ત થા; મારું
જ પૂજન કર અને મનેજ નમસ્કાર કર.”
તું મારો પ્રિય હોવાથી તને પ્રતિજ્ઞાથી કહું છું
કે એથી તું મનેજ પ્રાપ્ત થઈશ. ૬૪, ૬૫

સર્વધર્માન્પારિત્યજ્ય મામેકં શરણં વ્રજ ।

અહં ત્વાં સર્વપાપેભ્યો મોક્ષયિष્યામિ મા શુચઃ॥

માટે સર્વ ધર્મોનો પરિત્યાગ કરીને મને
એકને જ શરણુ થા. હું તને સર્વ પાપોથી

મુક્તા કરીશ, શોક ન કર. ૬૬

इदं ते नातपस्काय नाभक्ताय कदाचन ।

न चाशुभ्रूषवे वाच्यं न च मां योऽभ्युयाति

આ શુદ્ધજ્ઞાન તારે અતપસ્વીને, અભક્તને, સેવા રહિતને, સાંભળવાની ઈચ્છા વગરનાને તથા મારો દ્વેષ કરનારને કહેવું યોગ્ય નથી. ૬૭

य इदं परमं गुह्यं मद्भक्तेष्वगिहास्यति ॥

भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्यसंशयः ६८

આ પરમ શુદ્ધજ્ઞાન જે કોઈ મારા ભક્તોને સમજાવશે; તે પણ નિઃસંશય મારી પરાભક્તિ કરીને મનેજ આવી મળશે. ૬૮

न च तस्मान्मनुष्येषु कश्चिन्मे प्रिय-तमः ।

भविता न च मे तस्मादन्यः प्रियतरो भुवि ॥

સકળ મનુષ્યોમાં તેના કરતાં મારું વધારે પ્રિય કરનાર કોઈ નથી; અને મને પણ આ ભૂમિમાં તેનાથી વધારે પ્રિય કોઈ નથી. ૬૯

अप्येष्यते च य इमं धर्म्यं संवादमावयोः ।

ज्ञानयज्ञेन तेनाहमिष्टः स्यामिति मे मतिः ॥

આપણા બેઠિના આ ધર્મવર્ધક સંવાદનું
જે સદ્ભાવથી અધ્યયન કરશે; તેણે જ્ઞાનયજ્ઞ-
વડે મારું પૂજન કર્યું એમ હું સમજીશું. ૭૦

શ્રદ્ધાવાનનસૂયશ્ચ શ્રુત્વાદપિ યો નરઃ ।
સોઽપિ મુક્તઃ શુભાંલ્લોકાન્ પ્રાપ્નુયાત્પુણ્ય-
કમણાઃ ॥૭૧॥

જે મનુષ્ય દ્વેષરહિત અને શ્રદ્ધાવાન થઈને
આ ગીતાશાસ્ત્રનું શ્રવણ કરશે; તે પણ પાપોથી
મુક્ત થઈને પુણ્યકર્મવાળાઓને પ્રાપ્ત થનારા
શુભ લોકોને પામશે. ૭૧

કષિદેતચ્છૂતં પાર્થ ત્વયૈકાગ્રેણ ચેતસા ।

કષિદક્ષાનસંમોહઃ પ્રનષ્ટસ્તે ધનંજય ॥૭૨॥

હે પાર્થ ! તેં આ જ્ઞાન એકાગ્ર ચિત્તે
સાંભળ્યું ? અને હે ધનંજય ! તારો અજ્ઞાન-
જન્ય મોહ સર્વથા નાશ પામ્યો ? ૭૨

અર્જુન ઉવાચ । અર્જુન યોઽધ્યાઃ-

નષ્ટો મોહઃ સંતિલંબા ત્વત્પ્રસાદાન્મયાર્થતઃ
સ્થિતોઽસ્મિ ગતસંદેહઃ કરિણ્યે વચ્ચનં તવ ૭૩

હે અચ્યુત ! આપના પ્રસાદથી મને કર્ત-
વ્યની સ્મૃતિ પ્રાપ્ત થઈ છે અને મારો મોહ
નાશ પામ્યો છે. હવે હું સંદેહરહિત થયો છું
અને આપના વચન પ્રમાણેજ કરીશ. ૭૩

સંજય ઉવાચ । સંજય યોદ્યા:-

इत्यहं वासुदेवस्य पार्थस्य च महात्मनः ।
संवा मिममश्रौषमद्भुतं रोमहर्षणः ॥७४॥

હે ધૃતરાષ્ટ્ર ! એ પ્રમાણે ભગવાન વાસુદેવ
અને મહાત્મા અર્જુન વચ્ચેનો આ અદ્ભુત
તથા રૂવાં ઉભાં કરે એવો સંવાદ મેં સાંભળ્યો.
વ્યાસપ્રસાદાચ્છુતવાનેત ગુહ્યમહં પરમ્ ।

योगं योगेश्वरात्कृष्णात् साक्षात्कथयतः स्वयम्

આ પરમ ગુહ્ય યોગ કે જેને સાક્ષાત યોગે-
શ્વર શ્રીકૃષ્ણ પોતેજ કહેતા હતા; તે ભગવાન
વ્યાસની કૃપાવડેજ હું સાંભળી શક્યો. ૭૫

राजन्संस्तुत्य संस्मृत्य संवादमिममद्भुतम् ।

केशवा नयोःपुण्यं व्यामि च मुहुर्मुहुः ॥७६॥

તच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपमत्यद्भुतं हरेः ।

विस्मयो मे महान् राजन् हृष्यामि च पुनःपुनः

હે સુતરાબ્દ રાજન્ ! કેશવ અને અર્જુનના
આ અદ્ભુત અને પુણ્યદાયક સંવાદને સંભારી
સંભારીને હું વારંવાર હર્ષ પામુંછું; અને શ્રીહ-
રિનું તે અતિ અદ્ભુત વિશ્વરૂપ પણ સંભારી
સંભારીને હે રાજન્ ! મને મહાન આશ્ચર્ય થાય
છે અને હું રહી રહીને આનંદ પામુંછું. ૭૬-૭૭
यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ।

तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्धुवा नीतिर्मतिर्मम ॥ ७८ ॥

જ્યાં યોગેશ્વર શ્રીકૃષ્ણ અને જ્યાં અર્જુન
જેવો ધનુર્ધારી છે; ત્યાંજ સંપત્તિ, વિજય, ઐશ્વ-
ર્ય અને અચળ નીતિ છે; એમ મારો મત છે.

हरिः ॐ तत्सदिति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मवि-

द्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंવાदे संन्यासयोगो

नामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

पंचदशोऽध्याय—पुरुषोत्तमयोग.

श्रीभगवानुवाच ।

ऊर्ध्वमूलमधःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम् ।
छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥

अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखा गुण-
प्रवृद्धा विषयप्रवालाः । अधश्च मूलान्यसंत-
तानि कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके ॥२॥

न रूपमस्येह तथोपलभ्यते नांतो न
चादिर्न च संप्रतिष्ठा । अश्वत्थमेनं सुविरूढ-
मूलमसंगशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा ॥३॥

ततः पदं तत्पारिमार्गितव्यं यस्मिन्नाता
न निवर्तति भूयः । तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये
यतः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी ॥४॥

निर्मान्मोहा जितसंगदोषा अध्यात्म-
नित्या विनिवृत्तकामाः ॥ द्वंद्वैर्विमुक्ताः सुख-
दुःखसंज्ञैर्गच्छन्त्यमूढाः पदमव्ययं तत् ॥५॥
न तद्भासयते सूर्यो न शशांको न पावकः ।

यद्भूत्वा न निवर्तते तद्धाम परमं मम ॥६॥
 ममैवांशो जीवलोके जीवभूतः सनातनः ।
 मनःषष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ७
 शरीरं यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः ।
 भुङ्क्तेऽहं संयाति वायुर्गन्धानिवाशयात् ८
 श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रसनं घ्राणमेव च ।
 अधिष्ठाय मनश्चायं विषयानुपसेवते ॥ ९ ॥
 उत्क्रामंतं स्थितं वापि भुञ्जानं वा गुणान्वितम्
 विमूढा नानुपश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः १०
 यतंतो योगिनश्चैनं पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम् ।
 यतंतोऽप्यकृतात्मानो नैनं पश्यन्त्यचेतसः ११
 यदादित्यगतं तेजो जगद्भासयतेऽखिलम् ।
 यच्चंद्रमसि यच्चाग्नौ तत्तेजो विद्धि मामकम् ॥
 गामाविश्य च भूतानि धारयाम्यहमोजसा ।
 पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः
 अहं वैश्वानरो भूत्वा प्राणिनां देहमाश्रितः ।

प्राणापानसमायुक्तः पचाम्यन्नं चतुर्विधम् ॥

सर्वस्य चाहं हृदि सन्निविष्टो मत्तः स्मृ-
तिर्ज्ञानमपोहनं च । वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यो
वेदांतकृद्वेदविदेव चाहम् ॥ १५ ॥

द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च ।

क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते ॥ १६

उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः परमात्मेत्युदाहृतः ।

यो लोत्रयमाविश्य बिभर्त्यव्यय ईश्वरः ॥ १७

यस्मात्क्षरस्तत्क्षरः स ह्यमक्षरादपि चोत्तमः ।

अतोऽस्मि लोके वेदे च प्रार्थितः पुरुषोत्तमः ॥

यो मामेवमसंमूढो जानाति पुरुषोत्तमम् ।

स सर्वविज्जति मां सर्वभावेन भारत ॥ १९ ॥

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयानघ ।

एतदुद्धृत्वा बुद्धिमान् स्यात्कृतकृत्यश्च भारत २०

हरिः ॐ तत्सदिति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां

योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे पुरुषोत्तमयोगो

नाम पंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥

તેજાર માં ગ્રંથો

૧ વાલ્મીકિરામાયણ-ભાષાંતર	પૃષ્ઠ ૧૪૦૦	રૂ. ૬)
૨ સ્વામી રામતીર્થ-ગ્રંથ ૨ ભો. „	૫૦૦	૨)
૩ આદિ અને સભાપર્વ ... „	૬૦૦	૨૦
૪ આર્યભિષેક ... .. „	૧૦૦૦	૪)
૫ શ્રી હાસબોધ... .. „	૬૨૦	૨

નીચલા ગ્રંથો ૧૯૭૯ માં અને તે પછી છપાશે.

જ્ઞાનેશ્વરી ભગવદ્ગીતા... મૂલ્ય આશરે રૂ. ૩)

સ્વામી રામતીર્થ-ભાગ પહેલો... „ ૨||

શાંતિપર્વ-મહાભારતનું..... „ ૫)

ભારતનાં સ્ત્રીરત્નો-ખેડિ ભાગ..... „ ૫)

કાઠિંટ ટાલસદાય-મોટું ચરિત્ર..... „ ૫)

નેપોલિયન બોનાપાર્ટ-મોટું ચરિત્ર „ ૪)

સ્વામી વિવેકાનંદ-નહિ મળતા ભાગો „ ૫)

ટુંકી વાર્તાઓ-નહિ મળતા ભાગો „ ૫)

ભારતનાં પુરુષરત્ન-ચારિત્રમાળાનાં „ ૫)

યોગવાસિષ્ઠ મહારામાયણ..... „ ૧૨)

શ્રીમદ્ ભાગવત ભાષાંતર..... „ ૫)

રાજસ્થાનનો ઇતિહાસ..... „ ૫)

સસ્તું સાહિત્ય ૧૦ કાર્યાલય-અમદાવાદ.

ગુપ્તમાં ૬૦ કાવ્યમાદેવીરાડ, હાથીબિલ્ડીંગ, ત્રીજો માળે,

લોકહિતાર્થ સ્વરૂપ મૂલ્યે મળતી વિવિધ પ્રકારની

મગધકવિતાઓ

પ્રકાર	પાકું	પુંકું	પટીવાળું
ગુજરાતી ટીકા સાથે-ગુટકા	૦૧	૦૧	૦૧
હિન્દી ટીકા સાથે	„	૦૧	૦૧
મરાઠી ટીકા સાથે	„	૦૧	૦૧
માત્રમૂળલોકના નાના અક્ષરમાં ગુટકા	૦)	૦)	૦)
„ „ મધ્યમ અક્ષરમાં	„	૦૧	૦૧
„ „ મોટા અક્ષરમાં પોથી	૦૧	૦૧	૦૧

પંચગવ્યકવિતાઓ

માત્રમૂળલોક ના નાના અક્ષરમાં ગુટકા	૦૧	૦૧
„ „ મધ્યમ અક્ષરમાં	„	૦૧
„ „ મોટા અક્ષરમાં પોથી	૧)	૦૧
ગુજરાતી તથા હિન્દી ટીકા સાથે પણ છપાશે.		
છબી ભગવાનની મોટી ઈચ્છા ૭x૧૦ ની	૦)	૦)
„ બહાદુર સર્વદમનની	„	૦)
„ વ્યાસ ગણેશની	„	૦)
ત્રણેમાંથી ગમે તે મળાને ૧૦ છબીના ૮ આના.		

સસ્તું સાહિત્ય વ૦ કાર્યાલય-અમદાવાદ.
મુખ્યમાં ડૉ. કાલ્યાણદેવીરાઉ, હાથીબિલ્ડીંગ, ત્રીજાદરે.

તેર વરસથી પાંચ હજારની સંખ્યામાં નીકળતી

વિવિધ ગ્રંથમાળા

આ માળા દ્વારા અત્યાર સુધીમાં સેંકડો ઉપયોગી પુસ્તકો નીકળી ચૂક્યા છે. હાલ તેનાં વાર્ષિક ગ્રાહકોને દરવર્ષે ૧૫૦૦ પૃષ્ઠનાં પુસ્તકો પોસ્ટેજ સાથે માત્ર રૂ. ૩૦માં અને પાકાં પૂકાં સાથે જામાં અપાય છે, ગમે ત્યારે ગ્રાહક થવા છતાં વર્ષની શરૂથીજ પુસ્તકો અપાય છે. આગલાં પશુ કેટલાંક પુસ્તકો હજી મળે છે. વળી આ માળા સિવાય ખીજાં જે ઉપયોગી પુસ્તકો આ ખાતા તરફથી નીકળે છે; તેની ખબર આ માળામાં અપાખતે તરતમાં લેનારને તે ખાસ કિંદાયતે અપાય છે.

ખાસ સુચના

પાછળ જણાવેલાં સર્વ પુસ્તકોનું પો. વી. અલગ છે. વિગતે સુચીપત્ર મફત મોકલાશે. રૂ. ૧) આછાનાં પુસ્તક વી. પી. થી મોકલાશે નહિ. રૂ. ૩. નાં સામઠાં પુસ્તક, તેના પૂરા પૈસા ઉપરાંત પેકિંગ વગે ૦.૫૫ મોકલી રેલ રસ્તે મંગાવતાં જીજ ખર્ચથી આ સસ્તું સાહિત્ય વ૦ કાર્યાલય—અમદાવાદ: મુખ્યમંડળમાં ઠેઠ કાલખાદેવીરોડ, હાથીબિલ્ડીંગ, ત્રીજે

અમદાવાદમાં “ સસ્તું સાહિત્ય મુદ્રણાલય ” મ લિહુ અખંડાનંદના પ્રબંધથી મુદ્રિત.

